

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**P.Terentij sex: || quae extant: Comoediae. An= || dria.
Eunuch[us]. Heautontimo= || rumenos. Adelphi. Ecyra. ||
Phormio. || ... [qui]= || b[us] erudita Philippi Mele Brettani
p̃posita est epi || stola ... || ...**

Terentius Afer, Publius

Lipsiae, 1519

Actvs quartvs

[urn:nbn:de:bsz:31-114211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-114211)

Tibi id in manu est ne fiat. La. si sanus es satis,
 Iube illam redire. Pam. non est consilium pater.
 Matris seruibo commodis. La. quo abis? mane
 Mane inq., quo abis? Ph. quæ hæc est pertinacia? La.
 Dixi phidippe hanc rem ægre laturum esse cum
 Quam ob rem te orabam, ut filiam remitteres. Ph.
 Non credidi ædepol adeo inhumanum fore.
 Ita nunc is sibi me supplicaturum putat,
 Si est ut uelit reducere uxorem, licet.
 Sin alio est animo renumeret dotem, huc eat. La.
 Ecce autem tu quoq; proterue iracundus es. Ph.
 Percontumax redisti huc nobis Pamphile? La.
 Decedet iam ira hæc, & si merito iratus est. Ph.
 Quia paululum uobis accessit pecunia
 Sublati animi adsunt. La. etiam mecum litigas? Ph.
 Deliberetq; renuntietq; hodie mihi
 Velit ne an non, ut alii, si huic non sit, fiet. La.
 Phidippe ades, audi paucis, abiit, quid meas
 Postremo inter se transigant ipsi ut lubet,
 Quando nec gnatus, neq; hic mihi quicq; obtemperant.
 Quæ dico peruipendunt, porto hoc iurgium
 Ad uxorem, cuius sunt hæc consilio omnia.
 Atq; in eam hoc omne quod mihi ægre est, cuomam.

Contumax dicitur iste qui per
 timore, sed non inobediens est et per
 tuum suspectus. A quo contumacia in
 obediencia et contumacia proteruum
 Proprie tu apud in ista causa dicitur
 de quo uultus edictis oppositis uelut
 no pro publico qd hodie pemptoria qd
 fellitius inuoluit euam pfectura in
 pace comit et hoc contumacia in
 omni uis pueris.

Iurgium est dissensio inter amicos.
 et benedictio illis uis uis uis uis

ACTVS QVARTVS.

MYRRHINA. PHIDIPPVS.

Trimetri, Tetrametri, & duo Dimetri,

Etii, qd agam? quo me uortâ? qd meo uiro respõdebo

Locis iste in dilata
 quæda dicitur causa
 in uersitas etiam pe
 et Phid. Pam. uis
 dicitur dicitur dicitur
 dicitur dicitur dicitur

ad pauca pfectura dicitur inuoluit et pfectura dicitur
 dicitur dicitur dicitur dicitur dicitur dicitur dicitur
 dicitur dicitur dicitur dicitur dicitur dicitur dicitur dicitur

HECYRAE.

Misera est nam audisse uocem pueri uisus est uagientis,

Ita corripuit derepente tacitus sese ad filiam,

Quod si rescuerit peperisse eam, id qua causa clam me habuisse

Dicam est non adeo scio.

Sed hostium concrepuit, credo ipsum ad me exire, nulla sum. Ph.

Vxor ubi me ad filiam ire sensit, seduxit foras, atque eccam

Video, quid agis Myrrhina? heus tibi dico. Myr. mihi ne mi uir?

Ph. Vir ego tuus sum? tu uirum me aut hominem deputas adeo esse.

Nam si utrumuis horum mulier unquam tibi uisus forem,

Non sic ludibrio tuis factis habitus essem. My. quibus?

Ph. at rogitas? Peperit filiam? hem taces?

Ex quo? My. istuc patrem rogitare est aequum? perii, ex quo censes,

Nisi ex illo cui data est nuptum obsecro?

Ph. Credo, neque adeo arbitrari patris est aliter, sed demiror

Quid sit, quam ob rem tantopere hunc omnes nos celare uolueris

Partum, praesertim cum & recte & tempore suo pepererit.

Adeon peruicaci esse animo, ut puerum praepropterea perire,

Ex quo firmiorem inter nos fore amicitiam posthac scires

Potius, quam aduersa sanimi tui libidinem esset cum illo nupta?

Ego etiam illorum esse hanc culpam credidi, quae te est penes. My.

Misera sum. Ph. utina sciam ita esse istuc, sed nunc mihi in mentem uenit

Ex hac re quod locuta es olim, cum illum generum coepimus.

Nam negabas nuptam filiam tuam posse te pari

Cum eo qui meretricem amaret, & qui pernoctaret foris. My.

Quamuis causam hunc suspicari, quam ipsam ueram uolo. Ph.

Multo prius sciuimus, quam tu illum amicum habere Myrrhina.

Verum id uitium nunquam decreui esse ego adulescentiae,

87
nam habetur in
de pto hanc
supra me fecit
sub uasi in scriptis
est pto antonate
de pto hanc
17 de Gallum

Demus
et regnum
occula

Pueri cui
actusque
rele amicitia
quasi legit
de pto hanc
de pto hanc
de pto hanc

Nam id
Sed ut o
Ve filian
Id nunc
Adeon p
Ve eo fil
Tunc pro
Audistin
Excuper
Si model
Magis hu
Nam si is
Qua cur
Nec uiru
Et que r
Roga ue
Redde, si
Siquiden
Peccatur
Quam
Interdic
Sed ego
Ibo intr
Nullam
Nam ut
No ader
Nec qua

Supponitur ita in gressu... ACTVS QVARTVS. FO. XCVI.

ACTVS QVARTVS. FO. XCVI.

Nam id omnibus innatūst. at poliā aderit tēpus se quog; cū oderit.

Sed ut olim se ostendisti eandem esse, nihil cessauisti usq; adhuc,

Vt filiam ab eo abduceres, neu quod ego egissem esset ratum,

Id nunc res indicium hæc facit, quo pacto factum uolueris. My.

Adeon me esse pernicacem censes cui mater siem,

Vt eo essem animo, si ex usu esset nostro hoc matrimonium? Ph.

Tunc prospicere, aut iudicare nostram in rem quod sit potes?

Audistin ex aliquo fortasse qui uidisse cum diceret

Exeuntem, aut introeuntem ad amicam? quid tum postea?

Si modeste ac raro hoc fecisti nonne ea dissimulare nos

Magis humanum est, q̄ dare operam id scire qui nos oderit?

Nam si is posset ab ea sese repente auellere,

Qua cum tot confusisset annos, non eum hominem ducerem,

Nec uiram satis firmum gnata. My. mitte adolescentem obsecro,

Et quæ me peccasse ais, abi, solum solus conueni,

Roga uelit ne an non uxorem, si est, ut dicat uelle se,

Redde, sin est autem ut nolit, recte consului meæ gnata. Ph.

Siquidem ille ipse non uolt, & tu sensisti esse in eo Myrrhina

Peccatum, aderam cuius consilio ea par fuerat prospici.

Quam ob rem icendor ira, te esserausam facere hæc iniussu meo,

Interdico tibi ne extulisse extra ædeis puerum usq; uelis,

Sed ego stultior meis dictis, qui parere hanc qui postulem,

Ibo intro, atq; edicam seruis, ne quog; efferri sinant. My,

Nullam pol credo mulierem me miseriorem uiuere,

Nam ut hic laturus hoc sit, si ipsam rem ut fiet rescuerit,

Nō ædepol clam me est, cū hoc qd̄ leui9 sit tam aīo iracūdo tulit,

Nec qua uia sententia eius mutari possit scio.

Vertical marginal notes on the left side of the page.

Vertical marginal notes on the right side of the page.

HECYRAE

Hoc mihi unum ex plurimis miseris reliquam fuerat malum,
Si puerum ut tollam cogit, cuius nos qui sit nescimus pater.

*Al quo veteres
dicitur quod iud
ad hoc apud comicos
est quod quia qu
talis ad inf. dicitur
et esse pro lucrum et
suspensa.*

Nam cum cōpressa est gnata, forma in tenebris nosci nō qta est.
Neg. detractum ei tum qcā est q post possit noscier qui fiet.
Ipse eripuit ui, in digito quem habuit, uirgini abiens anulum.
Simul uereor Pamphilum, ne orata nostra nequeat diutius
Celare, cum sciet alienum puerum tolli pro suo.

*Sollata induatur
supra abera sed ut
sunt moribus filo p
lucrum obfere possit
Pamphilus uero p
dicitur in uis p
stipendi p
Suspectus et qm
quod suspectus et qm
noctis uisus in p
et ad in male p
fatur ut in p
ut q hoc q dicitur
p non hē malū in me
notare*

SOSTRATA. PAMPHILVS.

Tetrametri.

Non clam me est mi gnate, tibi me esse suspectā, uxore tuā
Propter meos mores hīc abisse, & si ea dissimulas sedulo.
Verū ita me Dii amēt, itaq; obtigāt ex te quae opto mihi,
Ut nunq; sciens cōmerui merito, ut caperet odium illa mei.

*Doc est 3 uis plus
dicitur qd p
mala qui dicitur
cum p dicitur
tūm in p
mā cum p
mā dicitur
secundū hanc et
hō p dicitur
hō ut p
facit hanc et q
hō hanc ut p
ad m dicitur
Vigilare est d
m dicitur*

Teq; anteq; me ualde amare rebar, ei rei firmasti fidem.
Nam mihi intus tuus pater narrauit mō, quo pacto me habueris
Præpositam amori tuo. nunc tibi me certum est contra gratiam
Referre, ut apud me præmium esse positum pietatis scias.
Mi Pamphile, hoc uobis, & mea cōmodum famæ esse arbitror,
Ego rus abituram hinc, cum tuo me esse certe decreui patre,
Ne mea præsentia obster, neu causa ulla restet reliqua,
Quin tua Philumena ad re redeat. Pa. quaso quid istuc phili est?
Illius stultitia uicta ex urbe, tu rus habitatum migres?
Haud facies, neq; sinam, ut qui nobis mater maledictum uelie
Mea pertinacia dicat esse factum, haud tua modestia.
Tum tuas amicas te & cognatas deserere, & festos dies

*Quid est hinc
in quibus p
quibus p
hinc in urbe p
hinc in p
Quid dicitur
dicitur dicitur
qui dicitur*

Mea causa nolo. So. nihil iam mihi istae res uoluptatis ferunt.
Dum ætatis temp⁹ tulit, perfuncta satis sum. scias iam me tenet

*Scias iam
dicitur dicitur
dicitur dicitur
dicitur dicitur*

Studioꝝ istõrum . hæc mihi nunc cura est maxima, ut ne cui meã

Longinquitas ætatis obset, mortem ne exoptet meã.

Hic uideo me esse inuisam immerito, tempus est concedere .

Sic optime (ut ego opinor) omnes causas , recidam omnibus ,

Et me hac suspitione exoluam , & illis morem gessero .

Sine me obsecro hoc effugere , uoꝝ gus qd male audit mulier . Pa.

Quam fortunatus cæteris sum rebus abqꝝ una hæc foret .

Hanc matrẽ habens talẽ , illã aut uxorem . So. obsecro mi Pãphile ,

Non tute rem incõmodã ut quæqꝝ est , in animũ inducas pati .

Si cætera sunt ita ut tu uis , itaqꝝ ut esse ego illam existimo .

Mi gnate da ueniam hæc mihi , reduc illã . Pa. ue misero mihi . So.

Et mihi quidẽ . nã hæc res nõ min⁹ me male habet , qꝝ te gnate mi .

LACHES. SOSTRATA. PAMPHILVS.

COŃonarii , & quidam Quadrati .

Vẽ cũ istoẽ sermonẽ habueris , pcul hic stãs accepi uxõr .

qꝝ Istuc est sapere , qꝝ ubicũqꝝ opus sit , animũ possis flectere ,

Qd faciũdũ fortasse sit post , idẽ hoc nõ si feceris . So.

Fors fuit pol . La. Abi rus ergo hinc , ibi ego te , & tu me feres . So.

Spero ecastor . La. Ergo intro , & cõpone quæ simul tecum

Ferantur , dixi . So. Ita ut iubes faciam . Pã. Pater . La.

Quid uis pãphile? Pã. hic abire miẽm mĩme . La. qd ita istuc uis? Pã.

Quia de uxore incertus sum etiam qd sim facturus . La. quid est?

Quid uis facere , nisi reducere? Pã. equidẽ cupio , & uix contineo .

Sed nõ minuam meum consiliũ , ex usu quod est id persequar .

Oredo ea gratia concordẽ magis , si non reducam , fore . La.

Nescias , nequeas , uerã id tua refert nihil , utrum illæ fecerint .

Quando hæc abierit , odiosa hæc est ætas adolescentulis .

Judic male apud
recepto sup. out m.
alud est nisi iudic
et apud hunc for di
ing pascunt and
male a dalls e cium
pre et repandere.

Judic ad Pam
fili habet hunc
Lagus in uxore allego
et sumi dicitur
magni hic famul
et magis dicitur
Pamphilus in uxore
inducens

Est elegantissima
quoniam si magis
admirat dicitur
tunc pro ad cõpon
et de pro et d. audire
et d. pronunciat p
admirat hunc im
admirat qd p
Quoniam dicitur
Nunciat hunc im
admirat p
admirat

Clam et maxime
quid est hunc
et hunc et p
and intuat

HECYRAE.

E medio æquum est excedere, postremo iam nos fabulæ suimus,
Pamphile senex atq; anus. sed uideo Phidippum per tēpus egredi,
Accedamus.

PHIDIPPVS. LACHES. PAMPHILVS.

Senarii.

Ibi quoq; ædēpol sum iratus Philomena

Grauitur quidem. nam hercle abs te factum est turpiter.

Et si tibi causa est de hac re mater quæ te impulit,

Huic uero nulla est. La. **O**pportune te mihi

Phidippe in ipso tempore ostendis. Ph. **Q**uid est? Pam.

Quid respondebo his? aut quo pacto hoc aperiam? La.

Dic filiarum concessuram hinc Sostratam,

Ne reuertatur minus iam quo redeat domū. Ph. **A**h.

Nullam de his rebus culpam cōmeruit tua,

A Myrrha hæc sunt mea uxore exorta omnia,

Mutatio fit, ea nos perturbat Laches. **P**ā.

Dum ne reducam, turbent porro quæ uelint. Ph.

Ego Pamphile esse inter nos si fieri potest

Affinitatem hanc sane perpetuam uolo,

Sin est, ut aliter tua fiet sententia,

Accipias puerum. Pa. **S**ensit peperisse, occidi. La.

Puerum? quem puerum? Phi. **N**atus est nobis nepos,

Nam abducta a uobis pregnans fuerat filia,

Neq; fuisse pregnatē unquā ante hanc sciui diem. La.

Bene (ita me Dii ament) nuncias, & gaudeo

Natum illum, & illam saluam. sed quid mulieris

Voxem habes? aut quibus moratam moribus?

*Phidippus induitur hic
 et esse et Laches Pam-
 phile accedat ad uxorem
 quendam et puerum. In
 opus qui exiit de
 o ubi alteram fuerat
 Phyllo. nec in p. dia
 utate agnoscit aut.*

*Inducitur hic aliud
 ad e. quoniam aliud
 est ut non. apertum
 uox qui dicitur
 ut in p. dia. ut
 ut in p. dia. ut
 ut in p. dia. ut
 ut in p. dia. ut*

*Uxoratus a uix
 uoxem est ably w*

*Uxoratus a uix
 uoxem est ably w*

*Nosne ho
 Quam ho
 Non tibi i
 Et si iam d
 Nunc non
 Nulla tibi i
 Perii. La. hu
 Cum ex te
 Euenit, hab
 Reduc uxore
 Pater si ex i
 Aut se esse i
 Non me ch
 Nunc cum
 Nec com
 Quam ob
 Adulescen
 Censit te
 Quæ care
 Voltmet
 Remissar
 Vxor qui
 Neuita in
 Sed quid
 Quicquid
 Ut alam
 Ego alam*

Nos ne hoc celatos tam diu nequeo satis

Quam hoc mihi uidetur factum prae proloqui. Ph.

Non tibi illud factum minus placet, q̄ mihi Laches. Pa.

Et si iam dudum fuerat ambiguam, hoc mihi,

Nunc non est, cum eam iam consequitur alienus puer. La.

Nulla tibi Pamphile hic iam consultatio est. Pa.

Perii. La. hunc uidere saepe oprabamus diem,

Cum ex te esset aliquis, qui te appellaret patrem.

Euenit, habeo gratiam Diis. Pam. nullus sum. La.

Reduc uxorem, ac noli aduorsari mihi. Pam.

Pater si ex illa me liberos uellet sibi,

Aut se esse mecum nuptam, satis certo scio

Non me clam haberet, quæ celasse intellego.

Nunc cum eius alienum esse a me animū sentiam,

Nec conuenturam inter nos posthac esse arbitror,

Quam ob rem reducā t' La. Mater quod suasisit sua

Adulescens mulier fecit, mirandum ne id est t'

Censen te posse reperire ullam mulierem

Quæ careat culpa? an quia non delinquent uiri t' Ph.

Vosmet uidete iam Laches, & tu Pamphile.

Remissan opus sit uobis, an reductā domū t'

Vxor quid faciat in manu non est mea,

Neutrā in re uobis difficultas a me erit.

Sed quid faciemus de puero t' La. Ridicule rogas,

Quicquid futurum sit huic, reddas suum scilicet,

Vt alamus nostrum. Pam. quem ipse neglexerit pater

Ego alam t' La. Quid dixi, cho an non alemus Pamphile?

*Utere proprio suo ligno
fieri uolens opore et uelare h
p. tunc. Causat omnia duntaxat
m. tunc. tunc. et uelare dicit a p
uolens duntaxat q. opore et
p. tunc. et p. tunc. duntaxat in uelare
p. tunc. apud uelare uelare in
uolens ac p. uelare uelare duntaxat
fieri et uelare in uelare duntaxat
p. tunc. Et uelare duntaxat uelare
p. tunc. duntaxat p. tunc. et uelare
p. tunc. p. tunc.*

*Uly huc. Aulam. legu
p. tunc. p. tunc. duntaxat uelare duntaxat
p. tunc. duntaxat p. tunc. p. tunc. p. tunc.
p. tunc.*

HECYRAE.

Sic dicitur Terentio

Prodemus quæso potius? quæ hæc amentia est?

Enimvero profus iam tacere nequeo,

Nam cogis ea quæ nolo, ut præsentè hoc loquar,

La Collata que l'he

Ignarum censes tuarum lachrumarum esse me?

Aut quid sit hoc quod sollicitare ad hunc modum?

Primum ubi hanc dixi causam, te propter tuam

Matrem non posse habere hanc uxorem domi,

Pollicita est ea se concessuram ex aedibus.

Nunc postquam ademptam quoque hanc tibi causam uides,

Puer quia clam te natus est, nactus alteram es.

Erras, tui animi si me esse ignarum putas.

Aliquando tandem huc animum ut adiungas tuum,

Quam longum spacium amandi amicam tibi dedig

Arguuntur nam a patria indulgentia.

Ut ut quali danda

Sumptus quos fecisti in eam, quam animo æquo tulisti

Egi atque oravi te uxorem ut duceres.

Tempus dixi esse, impulsu duxisti meo.

Quæ tam obsecutus mihi fecisti ut decuerat.

Nunc animum rursus ad meretricem induxisti tuum,

Cui tu obsecutus facis huic adeo iniuriam.

Nam in eandem uitam te reuolutum denuo

Video esse. Pam. me ne La, te ipsum, & facis iniuriam

Cum fingis falsas causas ad discordiam,

audans aut talem

Et cum tu illa uideas, testem hanc cum abs te amoueris,

Sensitque adeo uxor. nam ei alia causa quæ fuit,

Quam ob rem abs te abiret. Ph. plane hic diuinat, nam id est.

Pam. Dabo iusiurandum nihil esse istorum tibi. La. ah

Reduc uxorem, aut quam ob rem non opus sit cedo.

Pam. Non
In culpa
Pam. Om
Tot nunc
Abibo hin
Nam puer
Præferim
La. Fugis t
Num tibi a
Puctum Ph
Non miru
Amaz m
Propreca
Id ego præ
Neg illi cr
Nam omni
Quid ergo
Quid agas
Orem, a
Faciã ut m
Viciniã
Este oro
Iam du du
Manere a
Si uillo m
Sed uis m
Immo ue

Pam. Non est nunc tempus. La. Puerum accipias. nam is quidem
In culpa non est. post de matre uidero.

Pam. Omnibus modis miser sum, nec quid agam scio,

Tot nunc me rebus miserum concludit pater.

Abibo hinc, praesens quando promoueo parum.

Nam puerum credo iniussa non tollent meo.

Praeserim in ea re cum sit mihi adiutrix Socus.

La. Fugis? hem? nec quicquam certi respondes mihi?

Num tibi uidetur esse apud sese sine

Puerum Phidippe mihi, cedo, ego alam. Ph. Maxime,

Non mirum fecit, uxor mea si hoc egre tulit.

Amarae mulieres sunt, non facile haec ferunt.

Propterea haec irast. nam ipsa narrauit mihi,

Id ego praesente hoc tibi nolebam dicere.

Neg illi credebam primo, nunc uero palamst.

Nam omnino abhorrere animu huic uideo nuptiis. La.

Quid ergo agam Phidippe? quid das consilii? Ph.

Quid agas? meretricem hanc primu adeundam censeo,

Oremus, accusemus grauius, denique minitemur, si cu illo habuerit re

Facia ut mones, eho puer curre ad Bacchide hanc (postea. La.

Vicinam nostram, huc euoca uerbis meis,

Et te oro porro in hac re adiutor sis mihi. Ph. ah.

Iam dudum dixi, idemque nunc dico Lache,

Manere affinitatem hanc inter nos uolo

Si ullo modo est ut possit, quod spero fore.

Sed uis me adesse una dum istam conuenis? La.

Immo uero abi, aliquam puero nutricem para.

In plurali ualla
Et d. utone magis dan
ppet amore adde

Delicatum est
Lacheo h. e. uxor
si alio si possit
si a pte pte ad huc
si p huc pte pte